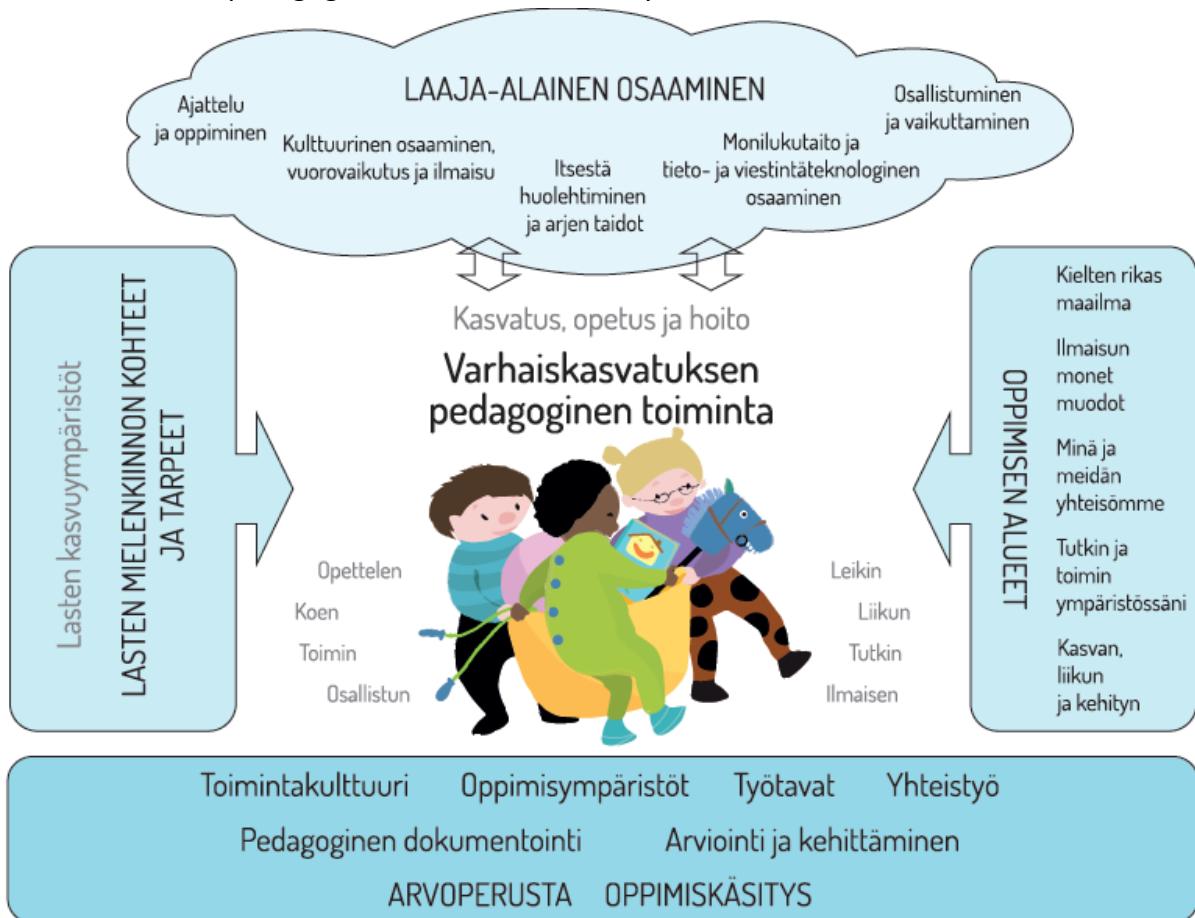

4. PEDAGOGISEN TOIMINNAN VIITEKEHYS

Varhaiskasvatuksen pedagogista toimintaa ja sen toteuttamista kuvaa kokonaisvaltaisuus. Tavoitteena on edistää lasten oppimista ja hyvinvointia sekä laaja-alaista osaamista. Lasten omaehtoinen, henkilöstön ja lasten yhdessä ideoima sekä henkilöstön johdolla suunniteltu toiminta täydentävät toisiaan. Varhaiskasvatuksen pedagoginen toiminta läpäisee kasvatuksen, opetuksen ja hoidon kokonaisuuden.

Varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan viitekehys:

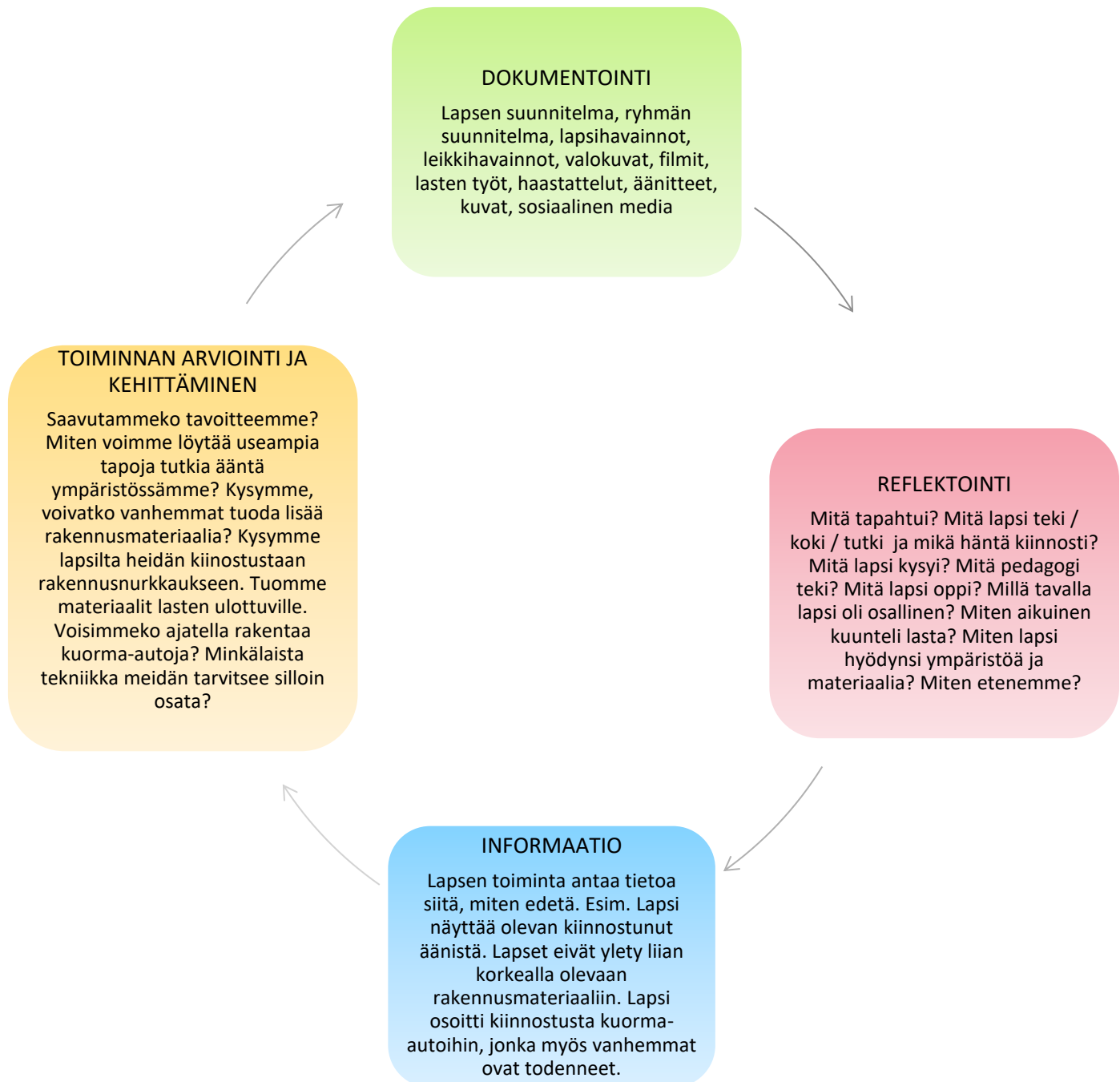
Tavoitteellisen toiminnan perustan luovat arvoperusta, oppimiskäsitys, niihin pohjautuva toimintakulttuuri sekä monipuoliset oppimisympäristöt, yhteistyö ja työtavat. Lasten mielenkiinnonkohteet ja tarpeet sekä heidän kasvuypäristöönsä liittyvät merkitykselliset asiat ovat toiminnan suunnittelun lähtökohtana. Lähtökohtana ovat myös oppimisen alueet.

4.1 Pedagoginen dokumentointi

Pedagoginen dokumentointi on varhaiskasvatuksen suunnittelun, toteuttamisen, arvioimisen ja kehittämisen keskeinen työmenetelmä. Se on jatkuva prosessi, jossa havainnot, dokumentit ja

niiden vuorovaikutuksellinen tulkinta muodostavat ymmärrystä pedagogisesta toiminnasta, lapsen kiinnostuksen kohteista ja oppimisprosesseista. Pedagoginen dokumentointi tekee toiminnan näkyväksi ja mahdollistaa lasten ja huoltajien osallistumisen toiminnan arviointiin, suunnitteluun ja kehittämiseen.

Pedagogisen dokumentoinnin prosessi:

Pedagoginen dokumentointi toteutuu seuraavissa muodoissa; lapsen henkilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma, ryhmäkohtainen suunnitelma, lapsen työt, lapsihavainnot, leikkihavainnot, valokuvat, filmit, äänitteet ym. Dokumentoinnista tulee pedagogista ja se on

toiminnan näkyväksi tekevä ja sitä kehittävä työkalu, silloin kun pedagogit refleктоivat, tulkitsevat ja käyttävät sitä kehittääkseen varhaiskasvatustoimintaa.

Pedagogisen dokumentoinnin tarkoituksena on toteuttaa varhaiskasvatustoimintaa lapsilähtöisesti. Se informaatio ja ymmärrys, mitä dokumentointi tuottaa, tulee hyödyntää niin että lasten kiinnostuksen kohteet ja tarpeet huomioidaan esim. työtavoissa, oppimisympäristöissä, toiminnan tavoitteissa, menetelmissä ja sisällössä.

4.2 Monipuoliset työtavat

Työtapojen valintaa ohjaavat varhaiskasvatukselle asetetut tehtävät ja tavoitteet sekä lasten ikä, tarpeet, edellytykset ja kiinnostuksen kohteet. Toiminnalliset sekä luovuutta ja osallisuutta edistävät työtavat ovat lapsille luontevia oppimisen tapoja. Tällaisia ovat esim. lasten omaehtoinen ja ohjattu leikki, tutkiminen, liikkuminen sekä taiteellinen kokeminen ja ilmaisu. Tieto- ja viestintäteknologiaa hyödynnetään toiminnassa. Monipuoliset työtavat ovat sekä oppimisen väline että opettelun kohde. Tämän vuoksi on tärkeää, että henkilöstö ohjaa lapsia kokeilemaan ja käyttämään erilaisia työtapoja erikokoisissa ryhmissä sekä itsenäisesti. Työskenneltäessä lapsia rohkaistaan kyselemään ja ihmettelemään sekä päättämään ja ratkaisemaan ongelmia yhdessä. Henkilöstöltä edellytetään ammattitaitoa ja herkkyyttä tunnistaa eri tilanteiden pedagogisia mahdollisuuksia. Tämä näkyy mm. taitona havaita lasten aloitteita ja tunnetiloja sekä muuttaa ja suunnata omaa toimintaansa niiden mukaisesti. Pienempien lasten aloitteet ovat usein kehollisia ja sanattomia, joten niiden ymmärtäminen ja niihin vastaaminen edellyttävät henkilöstöltä sensitiivistä läsnäoloa ja lapsen hyvää tuntemista.

Lapset ottavat osaa työtapojen suunnitteluun ja valintaan omien edellytystensä mukaisesti. Lapsilla tulee olla mahdollisuus tutkia maailmaa kaikilla aisteillaan ja koko kehollaan sekä kokeilla erilaisia työtapoja. Työtapojen vaihteleva käyttö tarjoaa eri-ikäisille ja eri tavoin oppiville lapsille onnistumisen kokemuksia. Monipuoliset työtavat edellyttävät monipuolisia oppimisympäristöjä. Työtapojen käytössä hyödynnetään henkilöstön ja lasten osaamista sekä kokeillaan ja kehitetään uusia työtapoja. Leikki läpäisee kaiken toiminnan ja lapselle leikin merkitys syntyy leikistä itsestään.

4.3 Leikki

Leikkiin kannustava toimintakulttuuri vahvistaa leikin merkitystä lapsen hyvinvoinnille ja oppimiselle. Leikillä on Raaseporin varhaiskasvatustoiminnassa keskeinen asema. Jokaisella lapsella on omien edellytystensä ja kykynsä pohjalta oikeus leikkiä ja osallistua yhteiseen leikkiin. Henkilöstöllä on tietoisuus leikin merkityksestä ja se luo edellytykset jokaiselle lapselle itseohjautuvaan ja ohjattuun leikkiin. Pedagogisessa toiminnassa voidaan leikin juonen kehittämisessä ja leikkimaailmojen rakentamisessa yhdistää esim. draamaa, improvisaatiota ja satuja.

Henkilöstön tulee suunnitelmallisesti ja tavoitteellisesti tukea lasten leikin kehittymistä sekä ohjata sitä joko leikin ulkopuolelta tai olemalla itse mukana leikissä. Henkilöstön fyysinen ja psyykinen läsnäolo tukee lasten välistä vuorovaikutusta ja ehkäisee ristiriitatilanteiden syntymistä. Henkilöstön tulee havainnoida ja dokumentoida lasten leikkiä. Leikin havainnointi lisää henkilöstön

ymmärrystä lasten ajattelusta ja kiinnostuksen kohteista sekä heidän tunteistaan ja kokemuksistaan. Lasten kulttuurin ja lapsille suunnatun median tunteminen auttaa henkilöstöä ymmärtämään lasten leikkejä. Myös erilaiset pelit ja digitaaliset välineet tarjoavat niihin monenlaisia mahdollisuuksia.

Henkilöstöltä edellytetään herkkyyttä ja ammattitaitoa sekä sukupuolisensitiivisyyttä havaita lasten leikkialoitteita ja vastata niihin sopivalla tavalla. Sanalliseen viestintään ja ohjeistukseen tulee kiinnittää huomiota, jotta aikuinen ei toiminnallaan rajaa leikin mahdollisuuksia. Omat käsitykset sukupuolirooleista ja stereotyyppioista on tiedostettava.

Henkilöstön ja lasten sekä lasten keskinäinen vuorovaikutus luovat perustan ajattelun ja kielen kehitykselle sekä kehittyville leikkitaidoille.

Pitkäkestoiseen leikkiin tarvitaan aikaa, rauhaa ja tilaa sekä sopivia ja lasten saatavilla olevia leikkivälineitä ja materiaaleja. Oppimisympäristöjen tulee joustaa leikkien mukaan sillä leikit eivät välttämättä pysy paikallaan niille nimetyissä tiloissa. Leikki on mukana kaikkialla arjessa, yksinään tai yhdistettynä muuhun toimintaan.

Mahdollisuuksia leikkiin, leikkiympäristöjä ja välineitä sekä materiaalien saatavuutta arvioidaan ja kehitetään yhdessä lasten ja huoltajien kanssa. Lasten edellytyksiä leikkiin ja mahdollisia esteitä huomioidaan ja arvioidaan jatkuvasti mm. lasten henkilökohtaisissa varhaiskasvatussuunnitelmissa ja ryhmäkohtaisissa suunnitelmissa. Henkilöstö keskustelee leikin merkityksestä ja lasten leikkeihin liittyvistä havainnoista huoltajien kanssa. Tällä tavoin voidaan edistää leikkien jatkumista kotona tai varhaiskasvatuksessa.

4.4 Oppimisen alueet

Oppimisen alueet kuvaavat varhaiskasvatuksen pedagogisen toiminnan keskeisiä tavoitteita ja sisältöjä. Ne ohjaavat henkilöstöä monipuolisen ja eheytetyn pedagogisen toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa yhdessä lasten kanssa. Lapsilla on oikeus saada monipuolisia kokemuksia oppimisen eri alueista. Oppimisen alueet eivät ole erikseen toteutettavia, toisistaan irrallisia kokonaisuuksia, vaan niiden aihepiirejä yhdistetään ja sovelletaan lasten mielenkiinnon kohteiden ja osaamisen mukaisesti. Oppimisen alueet on ryhmitelty viideksi kokonaisuudeksi:

- Kielten rikas maailma
- Ilmaisun monet muodot
- Minä ja meidän yhteisömme
- Tutkin ja toimin ympäristössäni
- Kasvan, liikun ja kehityn

Eheytetty pedagoginen toiminta mahdollistaa asioiden ja ilmiöiden laaja-alaisen tarkastelun ja tutkimisen. Lasten mielenkiinnon kohteet ja kysymykset ovat toiminnan keskeinen lähtökohta. Aihepiirit voivat nousta esim. leikeistä, saduista, retkistä tai spontaaneista vuorovaikutustilanteista lasten ja henkilöstön kesken tai lasten keskinäisessä vuorovaikutuksessa. Henkilöstön vastuulla on löytää keinot saada lapsen toiveet, ajatukset ja mielenkiinnonkohteet selville ja huomioida niitä toiminnan suunnittelussa ja toteuttamisessa.

Tapa, jolla oppimisen alueen tavoitteita käsitellään, vaihtelee valittujen aihepiirien, tilanteiden ja lasten oppimisen mukaan. Henkilöstön tehtävänä on varmistaa, että pedagoginen toiminta edistää eri-ikäisten lasten kehitystä ja oppimista.

4.4.1. Kielten rikas maailma

Raaseporin kaksikielisyttä pidetään alueen voimavarana jota ylläpidetään ja kehitetään jokaisessa päiväkotiryhmässä.

1. Kielten rikas maailma

Varhaiskasvatuksen tehtävä on vahvistaa lasten kielellisten taitojen ja valmiuksien sekä kielellisten identiteettien kehittymistä. Varhaiskasvatuksessa vahvistetaan lasten uteliaisuutta ja kiinnostusta kieliin, teksteihin ja kulttuureihin.

Yleiset tavoitteet:

- tukea lapsen vuorovaikutustaitoja, joiden lähtökohtana on lapsen kehitys, valmiudet ja taidot
- tukea lapsen kielen ymmärtämisen taitoja
- tukea lapsen puheen tuottamisen taitoja
- vahvistaa lapsen kielen käyttötaitoja eri tilanteissa
- tukea lapsen kielellistä muistia ja sanavarantoa
- lisätä lapsen kielitietoisuutta
- lisätä lapsen kiinnostusta puhuttua ja kirjoitettua kieltä kohtaan sekä vähitellen myös lukemista ja kirjoittamista kohtaan

Sisältö ja menetelmät/ arvioitavat asiat:

Henkilöstö

- kohtaa lapsen sensitiivisesti sanallisessa ja sanattomassa viestinnässä
- sanoittaa johdonmukaisesti päivittäistä toimintaa (esim. tunteet, esineet, toiminnot)
- tarjoaa monipuolisia kielellisiä malleja, käyttää kieltä kuvailevasti ja tarkasti
- houkuttelee, kannustaa sekä antaa aikaa ja rauhaa lapsen kerronnalle, selittämislle ja keskustelulle
- jakaa lapsen kiinnostuksen kohteet ja kokemukset, kuuntelee aktiivisesti, vahvistaa ja rikastuttaa kielellisesti sitä, mitä lapsi sanoo
- luo mahdollisuuksia ja rutiineja, jotka houkuttelevat vuorovaikutukseen ja tarinointiin pienissä ryhmissä
- dokumentoi lapsen tuotoksia (kerrontaa, kommunikointia mm.)
- tutustuttaa lasten kirjallisuuteen, satuihin, loruihin ja laululeikkeihin
- lukee lapselle ääneen ja hyödyntää kirjoja pedagogisesti, kielitieteisesti ja tavoitteellisesti
- tutustuttaa lapsen erilaisiin visuaalisiin, auditiivisiin ja audiovisuaalisiin viesteihin ja teksteihin
- kehittää lapsen kykyä erottaa puhuttua ja kirjoitettua kieltä
- rohkaisee kirjoittamaan ja lukemaan leikillisesti
- käyttää kuvia, esineitä ja viittomia kommunikoinnin tukena ja kannustaa myös lasta kommunikoimaan eri tavoin
- kiinnittää huomion ja rikastuttaa kielellistä oppimisympäristöä (erilaisin järjestelyin vaikuttaa ryhmän äänimaailmaan, kuvakirjat houkuttelevasti lasten saatavilla, rauhallisia lukunurkkauksia, keskusteluun houkuttelevia kuvia ja valokuvia esillä, kirjoitettua tekstiä, sanoja ja kirjaimia lapsen tasolla esillä)

4.4.2. Ilmaisun monet muodot

Raaseporissa on monipuolinen kunnan, järjestöjen ja yhdistysten ylläpitämä taide- ja kulttuuritarjonta, jota yhteistyötä tehden hyödynnetään varhaiskasvatustoiminnassa esim. yhteistyö kirjaston kanssa kulttuuripolun tiimoilta.

2. Ilmaisun monet muodot

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tavoitteellisesti tukea lasten musiikillisen, kuvallisen sekä sanallisen ja kehollisen ilmaisun kehittymistä sekä tutustuttaa heitä eri taiteen aloihin ja kulttuuriperintöön.

Yleiset tavoitteet:

- vahvistetaan lapsen myönteistä minäkuvaa
- annetaan tilaa lapsen luovuudelle
- nähdään ja koetaan taidetta monipuolisesti
- vahvistetaan lapsen valmiuksia ilmaista itseään monipuolisesti
- annetaan lapselle musiikillisiä kokemuksia, vahvistetaan kiinnostusta ja suhdetta musiikkiin
- kehitetään lapsen suhdetta kuvataiteeseen, muuhun visuaaliseen kulttuuriin ja kulttuuriperintöön

Sisältö ja menetelmät/ arvioitavat asiat:

Henkilöstö

- tutustuttaa lapsen monipuolisiin välineisiin, materiaaleihin ja tekniikoihin
- luo esteettisiä ja innostavia oppimisympäristöjä
- rohkaisee tutkivaan ja luovaan ongelmaratkaisuun
- hyödyntää lähiympäristön kulttuuritarjontaa
- rohkaisee musiikkiesityksiin
- innostaa lapsia käyttämään kaikkia aisteja
- tukee lapsia ilmaisemaan tunteitaan ja ajatuksiaan taiteen eri keinoin
- Yhdessä lasten kanssa kuuntelee, kokee ja luo musiikkia, esim. laulaen, soittaen, musiikin mukaan liikkuen, rytmejä kuunnellen
- Yhdessä lasten kanssa tutkii, luo ja analysoi kuvia ja veistoksia, esim. ohjaten erilaisten tekniikoiden ja niiden eri yhdistelmien käyttöön, maalaten, piirtäen, rakentaen ja muovailen
- yhdessä lasten kanssa tarkastelee taideteoksia, mediasisältöjä, esineitä, luontoa, rakennuksia
- tutustuttaa käsityöperinteisiin esim. rakentelun, ompelun ja nikkaroinnin avulla
- tutustuttaa lasten kirjallisuuteen, sanataiteeseen, teatteriin, draamaan, tanssiin, leikkiin
- yhdessä lasten kanssa luo mediaesityksiä

4.4.3. Minä ja meidän yhteisömme

Raaseporilaiset lapset kasvavat hyvin erilaisilla alueilla maaseudun kyläyhteistöstä kaupungin keskustamaisiin yhteisöihin. Lapsen lähiyhteisö on se alue, jolla varhaiskasvatuksessa pääasiassa toimitaan aktiivisesti toimintaan osallistuen ja näin oman yhteisönsä jäseneksi kasvaen. Tätä kautta ymmärrys maailman monimuotoisuutta kohtaan kasvaa.

3. Minä ja meidän yhteisömme

Varhaiskasvatuksen tehtävä on kehittää lasten valmiuksia ymmärtää lähiyhteisön monimuotoisuutta ja harjoitella siinä toimimista. Tehtävää lähestytään eettisen ajattelun, katsomusten, lähiyhteisön menneisyyden, nykyisyyden ja tulevaisuuden sekä median näkökulmista.

Yleiset tavoitteet:

- tuetaan lapsen kykyä eettiseen ajatteluun
- edistetään keskinäistä kunnioitusta ja ymmärrystä eri katsomuksia kohtaan
- suunnataan lapsen mielenkiinto historiallisiin asioihin ja tapahtumiin
- opitaan ymmärtämään että ihmiset ovat erilaisia mutta yhtä arvokkaita
- kehitetään lapsen lähde- ja mediakriittisyyttä
- tuetaan lapsen mediakasvatusta

Sisältö ja menetelmät/arvioitavat asiat:

Henkilöstö

- tukee lapsen eettisen ajattelun taitojen kehittymistä pohtimalla hänen kanssaan eri tilanteissa esiintyviä eettisiä kysymyksiä, esim. ystävyyttä, oikean ja väärän erottamista, oikeudenmukaisuutta päivittäisissä tilanteissa
- luo yhdessä ryhmän lasten kanssa yhteiset säännöt ryhmälle
- tutustuttaa lapset lapsiryhmässä läsnä oleviin katsomuksiin ja perinteisiin
- johdattaa lapset keskustelemaan ja tutkimaan lähiympäristön moninaisuutta, esim. vieraiden, vierailujen, tapahtumien kautta
- yhdessä lasten kanssa suunnittelee ja viettää vuodenaika- ja muita juhlia
- yhteistyössä huoltajien ja isovanhempien kanssa tutustuttaa lapset omaan ja perheen historiaan
- tutustuttaa eri medioihin sekä antaa mahdollisuuksia että rohkaisee kokeilemaan median tuottamista, esim. sadut, musiikki, kuvataide, leikki, draama

4.4.4. Tutkin ja toimin ympäristössäni

Raaseporissa kasvatetaan lapsia vastuullisiksi toimijoiksi luonnossa ja ympäristössä pienten tekojen kautta. Jokainen ryhmä laatii oman kestävän kehityksen suunnitelmansa. Kiinnostusta matemaattiseen ja luonnontieteelliseen ongelmaratkaisuun arjessa herätellään jo alle kolmevuotiaitten ryhmissä.

4. Tutkin ja toimin ympäristössäni

Varhaiskasvatuksen tehtävä on antaa lapsille valmiuksia havainnoida, jäsentää ja ymmärtää ympäristöään. Varhaiskasvatus tukee lasten matemaattisen ajattelun kehittymistä sekä ympäristö- ja teknologiakasvatusta.

Yleiset tavoitteet:

- tuetaan lapsen matemaattisen ajattelun kehittymistä, esim. lukukäsite, ajan ja paikan määritteet
- vahvistetaan positiivista asennetta matematiikkaan
- vahvistetaan lapsen luontosuhdetta, vastuullista toimimista ympäristössä sekä ohjataan häntä kohti kestävää elämäntapaa
- herätetään lapsen ymmärrys siitä, että teknologia on ihmisen toiminnan aikaansaamaa

Sisältö ja menetelmät/ arvioitavat asiat:

Henkilöstö

- tutustuttaa matematiikkaan ja sen osa-alueisiin havainnollisen ja leikinomaisen toiminnan myötä, esim. luokittelemalla, vertailemalla, asettamalla järjestykseen asioita ja esineitä sekä löytämällä ja tuottamalla säännönmukaisuuksia
- tukee lukujonotaitojen kehittymistä lorujen ja riimien avulla
- järjestää tilaisuuksia ja kannustaa lasta kokeilemaan mittaamista ja harjoittelemaan sijainti- ja suhdekäsitteitä, esim. liikuntaleikeissä, piirtäen tai eri välineiden avulla
- vahvistaa lapsen geometrista ajattelua rakentelemalla, askartelemalla, muovailemalla
- avaa lapselle aikakäsitettä vuorokauden- ja vuodenaikoja yhdessä havainnoimalla
- ohjaa lasta kiinnittämään huomiota matematiikkaan päivittäisissä tilanteissa ja oppimisympäristöissä
- kannustaa ongelmanratkaisuun
- yhdessä lasten kanssa oppii ympäristössä, ympäristöstä sekä toimitaan ympäristön puolesta retkillä, keskustellen, tutkimalla luonnon ilmiöitä, tunnistamalla kasvi- ja eläinlajeja
- ohjaa havainnoimaan ympäristön teknologiaa ja keksimään omia luovia ratkaisuja rakentelemalla ja kokeilemalla
- tutustuttaa tietoteknologiaan laitteisiin ja niiden toimintaan
- vahvistaa lapsen suhdetta luontoon ja rakennettuun ympäristöön
- kannustaa lasta tutustumaan tutkivaan ja kokeilevaan työtapaan
- edistää kestävään elämäntapaan kasvamista ja ohjaa kiinnittämään huomiota tekojen vaikutuksiin ympäristössä

4.4.5 Kasvan, liikun ja kehityn

Raaseporissa kiinnitetään erityisesti huomiota lasten liikuntasuositusten toteutumiseen. Päiväkodissa laaditaan liikunnalle vuosisuunnitelma ja valitaan liikuntavastaava, jonka tehtävä on seurata vuosisuunnitelman toteutumista ja kehittää yhdessä muiden kanssa liikuntatoimintaa esim. tehden ehdotuksia hankinnoiksi sekä toimien yhteistyössä kaupungin liikuntatoimen kanssa.

5. Kasvan, liikun ja kehityn

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on yhdessä huoltajien kanssa luoda pohja lasten terveyttä ja hyvinvointia arvostavalle sekä fyysistä aktiivisuutta edistävälle elämäntavalle.

Yleiset tavoitteet:

- innostetaan lasta liikkumaan monipuolisesti kaikkina vuodenaikoina hyödyntäen eri vuodenaajoille ominaisia tapoja liikkua
- säännöllinen, lapsilähtöinen, monipuolinen ja tavoitteellinen liikunta
- iloitaan liikkumisesta
- yhteistyössä huoltajien kanssa kannustetaan liikkumaan myös vapaa-ajalla
- suhtaudutaan myönteisesti ruokaan ja syömiseen sekä monipuolisiin ja terveellisiin ruokatottumuksiin
- tuetaan lapsen suhtautumista terveelliseen elämäntapaan
- tuetaan lapsen valmiuksia terveyteen ja turvallisuuteen liittyvissä asioissa
- kehitetään lapsen karkeamotorisia valmiuksia, kehontuntemusta ja –hallintaa

Sisältö ja menetelmät/ arvioitavat asiat:

Henkilöstö

- mahdollistaa ulkoilun kaikkina vuodenaikoina, opettaa ja kannustaa lapsia perinteisiin pihaleikkeihin
- mahdollistaa päivittäisen omaehtoisen liikkumisen sisällä ja ulkona
- takaa säännöllisen, lapsilähtöisen, monipuolisen ja tavoitteellisen liikuntakasvatuksen, esim. liikkumis- ja tasapainotaitoja, satu- ja musiikkiliikuntaa
- huomioi liikuntavälineiden turvallisuuden
- huolehtii, että liikuntavälineet ovat lasten käytettävissä
- järjestää retkiä ja mahdollisuuksia liikkua erilaisissa tiloissa ja vaihtelevissa maastoissa
- toteuttaa ruokakasvatusta varhaiskasvatuksen kansallisten ruokailusuositusten mukaisesti (Iloa ja terveyttä ruuasta, 2017)
- tukee lapsen valmiuksia huolehtia henkilökohtaisesta hygieniasta
- keskustelee lasten kanssa unen ja levon merkityksestä
- opettaa ja ohjaa turvallisuuteen liittyviä asioita päivittäisissä tilanteissa
- opettaa ja ohjaa lähiliikenteessä liikkumista ja turvalliseen liikkumiseen liittyviä sääntöjä ja tapoja
- opettaa ja ohjaa pyytämään ja hakemaan apua
- opettaa ja ohjaa tunnistamaan omat, henkilökohtaiset rajat / henkilökohtainen koskemattomuus

4.5 Kieleen ja kulttuuriin liittyviä tarkentavia näkökulmia

Varhaiskasvatus on osa kulttuurisesti muuntuvaa ja monimuotoista yhteiskuntaa. Kulttuurinen moninaisuus nähdään voimavarana. Yhteistyössä tunnustetaan, että oikeus omaan kieleen, kulttuuriin, uskontoon ja katsomukseen on perusoikeus. Varhaiskasvatuksessa arvostetaan ja hyödynnetään suomalaista kulttuuriperinnettä ja kansalliskieliä sekä yhteisön ja ympäristön kulttuurista, kielellistä ja katsomuksellista monimuotoisuutta. Tämä edellyttää henkilöstöltä tietoa toisista kulttuureista ja erilaisista katsomuksista sekä taitoa nähdä ja ymmärtää asioita monesta näkökulmasta ja asettua toisen asemaan.

Varhaiskasvatuksessa saadut kokemukset, tiedot ja taidot kulttuuriperinnöstä vahvistavat lapsen kykyä omaksua, käyttää ja muuttaa kulttuuria. Esimerkiksi leikit, ruokailuhetket ja juhlat tarjoavat tilaisuuksia jakaa kokemuksia erilaisista perinteistä ja tavoista. Henkilöstö lukee lapsille monipuolista lasten kirjallisuutta niin että jokainen lapsi saa mahdollisuuden samaistua kirjan sisältöön ja hahmoihin, koskien niin sukupuolta, etnistä taustaa, uskontoa, yhteiskuntaluokkaa, toimintakykyä kuin perhekuvioita. Lapsia tuetaan myönteisen suhteen luomisessa moninaiseen ympäristöön. Samalla edistetään kulttuurisesti kestävästä kehitystä, jonka tavoitteena on vahvistaa kulttuuri-identiteettiä sekä lisätä erilaisten kulttuurien tuntemusta ja arvostusta.

Kestävä kulttuuri ei ole pysähtynyt vaan elää ja muuttuu vuorovaikutuksessa ihmisten ja ympäristön kanssa. Kestävässä kulttuurissa hyväksytään ihmisten erilaisuus, kunnioitetaan jokaisen oikeuksia ja perustavanlaatuisia vapauksia. Kulttuurisesti kestävä kehitys myös vaalii alueellisia ominaispiirteitä, edistää ihmisten ja alueiden hyvinvointia sekä mahdollistaa eri kulttuurien säilymisen ja kehittymisen.

Kielitietoisessa varhaiskasvatuksessa tiedostetaan, että kielet ovat läsnä jatkuvasti ja kaikkialla. Henkilöstö ymmärtää kielen keskeisen merkityksen lasten kehityksessä ja oppimisessa, vuorovaikutuksessa ja yhteistyössä sekä identiteettien rakentumisessa ja yhteiskuntaan kuulumisessa. Monikielisuuden näkyväksi tekeminen tukee lasten kehitystä kulttuurisesti moninaisessa maailmassa. Henkilöstön tulee tiedostaa, että he ovat lapsille kielellisiä malleja, ja kiinnittää huomiota omaan kielenkäyttöön. Henkilöstö rohkaisee lapsia käyttämään kieltä monipuolisesti. Lasten kielelliset lähtökohdat huomioidaan, ja heille annetaan aikaa ja mahdollisuuksia vaihteleviin kielenkäytön tilanteisiin. Lasten omia kotikieliä arvostetaan ja niiden käyttö mahdollistetaan.

Raaseporilaisessa varhaiskasvatuksessa henkilöstö rakentaa sellaista vuorovaikutusilmapiiriä, missä jokaisen lapsen on turvallista ilmaista omat mielipiteensä ja jokaisen yksilön kulttuuria arvostetaan. Lasten osallisuuden takaamiseksi tulee varmistaa, että jokaisella lapsella on mahdollisuus tulla ymmärretyksi ja ymmärtää ympäristönsä tapahtumia. Henkilöstö luo tietoisesti tilanteita ja rutiineja, jotka tarjoavat mahdollisuuden vuoropuhelulle, kertomiselle ja kirjojen lukemiselle pienryhmissä. Kommunikoinnin tukena henkilöstö käyttää eleitä, ilmeitä, kehonkieltä, esineitä, kuvia ja/tai pikapiirtämistä.

Raaseporissa toimii SpråkKi-verkosto (Språk-Kielet), jonka tavoitteena on kehittää ja tukea kieli- ja kulttuuritietoista varhaiskasvatustyötä. Henkilöstön työvälineeksi on luotu sähköinen SpråkKi-sivusto, jonne on koottu materiaalia työn tueksi. SpråkKi työlle on oma ohjausryhmänsä.

Varhaiskasvatuksessa tuetaan monipuolisesti vieras- ja monikielisten lasten kielitaidon sekä kieli- ja kulttuuri-identiteettien ja itsetunnon kehittymistä. Osa lapsista tutustuu suomalaiseen kulttuuriin ja suomen/ruotsin kieleen vasta tullessaan varhaiskasvatukseen. Varhaiskasvatus tukee lapsen kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Huoltajille kerrotaan suomalaisen varhaiskasvatuksen tavoitteista, sisällöistä ja menetelmistä. Huoltajien kanssa keskustellaan perheen kielellisestä ympäristöstä, kielivalinnoista, monikielisten ja –kulttuuristen identiteettien muodostumisesta sekä äidinkielen tai –kielten kehityksen vaiheista ja merkityksestä.

Tarvittaessa huoltajien kanssa käytävissä keskusteluissa käytetään tulkkia, jolla varmistetaan molemminpuolinen ymmärrys.

4.5.1. Kaksi- ja monikielisyys Raaseporissa

Kaksi- ja monikielisyys nähdään Raaseporissa rikkautena. Tavoitteena on herättää lasten kiinnostus ja positiivinen asenne kieliä ja niiden oppimista kohtaan sekä vahvistaa lasten kielellistä identiteettiä.

Varhaiskasvatukseen osallistuu lapsia, jotka puhuvat äidinkielenään sekä ruotsia että suomea. Näiden kaksikielisten lasten kielellisen kehityksen sekä identiteettien kehityksen kannalta on tärkeää, että molempia kieliä tuetaan ja lapsia kannustetaan niiden käyttöön.

Varhaiskasvatuksessa arvostetaan alueen kaksikielisyyttä ja eri kieliryhmien kulttuureja. Raaseporilaisessa varhaiskasvatuksessa suomen- ja ruotsinkielet huomioidaan arjessa sekä toiminnan suunnittelussa, että toteutuksessa jokaisessa Raaseporin ryhmässä, esim. lauluissa, musiikissa, loruissa ja puheessa. Tavoitteena on herättää kaikkien lasten kiinnostus ja positiivinen asenne molempia kotimaisia kieliä kohtaan sekä vahvistaa kaksikielisten lasten kielellistä identiteettiä.

Raaseporin varhaiskasvatuksessa ne vieraskieliset lapset, joiden suomen/ ruotsin kielen taso ei ole äidinkielen tasoinen, saavat suomi/ruotsi toisena kielenä opetusta, joka on tavoitteellista toimintaa ja perustuu kunkin lapsen kielitaidon säännölliseen havainnointiin ja arviointiin. Kielitaidon arviointiin käytetään yhteisesti sovittuja menetelmiä, kuten esim. lapsen kielen käytön havainnointia ja dokumentointia arjen erilaisissa tilanteissa. Monipuolisten vuorovaikutustilanteiden ja oppimisympäristöjen avulla lapsille tarjotaan mahdollisuuksia käyttää ja omaksua suomea/ruotsia toisena kielenä. Suomen/ruotsin kielen omaksumisen lähtökohtana on arkielämän konkreettinen kieli ja sen ilmaisuvaranto. Kielen ymmärtämis- ja tuottamistaitojen kehittyminen nivoutuvat toisiinsa. Lapsi saa valmiuksia havaintojen tekemiseen sekä oman ajattelunsa, tunteidensa ja mielipiteidensä ilmaisemiseen tilanteeseen ja itselleen sopivalla tavalla. Varhaiskasvatuksen opettaja vastaa ryhmänsä S2-opetuksen suunnittelusta, toteutuksesta, arvioinnista ja pedagogisesta dokumentoinnista sekä huoltajien kanssa tehtävästä yhteistyöstä. Koko henkilöstö osallistuu kieli- ja kulttuuritietoisien varhaiskasvatuksen sekä S2-opetuksen toteuttamiseen.

Henkilökunta tiedostaa lapsen äidinkielen merkityksen lapsen kehityksessä sekä oppimisessa ja tukee vanhempia tehtävässään kotikielen opettajina ja tukijoina. Lapsen äidinkielen kehityksestä keskustellaan yhdessä vanhempien kanssa lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa laadittaessa ja

päivitettyä. Vastuu lasten oman äidinkielen / -kielten ja kulttuurin säilyttämisestä ja kehittämisestä on ensisijaisesti huoltajilla.

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan huoltajien kanssa yhteisesti sovitut pedagogiset tavoitteet ja käytännöt suomi/ruotsi toisena kielenä opetukselle.

Ryhmäkohtaiseen suunnitelmaan kirjataan lasten kielikasvatuksen pedagogiset tavoitteet ja suunnitellaan käytäntöjä. Varhaiskasvatuksen oppimisympäristöjen suunnittelussa otetaan huomioon kaikkien lasten kielet ja kulttuurit. Suunnittelussa hyödynnetään mm. lasten huoltajia, samaa kieltä puhuvia työntekijöitä, kirjastopalveluja ja tieto- ja viestintäteknologiaa.

Raaseporissa työskentelee varhaiskasvatuksen kieli- ja kulttuuriopettaja, joka sekä ohjaa että konsultoi henkilökuntaa monikielisten ja –kulttuuristen lasten asioissa, sekä osallistuu harkinnan mukaan ohjattuun toimintaan lasten kanssa.

Lasten vaihtelevat kielelliset ja kulttuuriset taustat ja valmiudet nähdään yhteisöä myönteisellä tavalla rikastuttavana. Kieli- ja kulttuuritietoisessa varhaiskasvatuksessa kielet, kulttuurit ja katsomukset nivoutuvat osaksi varhaiskasvatuksen kokonaisuutta.

4.6 Kielikylpy

Raaseporin kaupungissa järjestetään kielikylpyä suomeksi ja ruotsiksi osissa kaupungin päiväkotija. Kielikylpy alkaa 3-4-vuoden iässä ja jatkuu kunnes lapsi aloittaa esikoulun tulevilla koulukielellä. Kielikylpyyn osallistuneille lapsille tarjotaan esikouluvuotenaan yksi viikkotunti kielikylpykieltä.

5. LAPSEN KEHITYKSEN JA OPPIMISEN TUKI

Kehityksen ja oppimisen tuki on osa laadukasta varhaiskasvatuksen toimintaa ja kuuluu kaikille sitä tarvitseville lapsille. Varhaiskasvatuksessa tunnistetaan lapsen tuen tarve ja järjestetään tarkoituksenmukaista tukea tarpeen ilmettyä, tarvittaessa monialaisessa yhteistyössä. Riittävän aikaisella ja oikein kohdennetulla tuella voidaan edistää lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. Samalla voidaan ehkäistä lapsen ongelmien syntymistä, kasvamista ja monimuotoistumista. Varhaiskasvatusta toteutetaan inklusion periaatteiden mukaisesti.

Lapsen vahvuudet, kehityksen ja oppimisen tuen tarpeet määrittelevät lapselle annetun tuen. Kasvamisen ja oppimisen tukeminen tarkoittaa toiminnan järjestämistä niin, että siinä huomioidaan yksittäisten lasten ja koko lapsiryhmän edellytykset, tarpeet, taidot ja kiinnostuksen kohteet. Jokaisella lapsella tulee olla mahdollisuus omien edellytysten pohjalta saada kokea edistymistä oppimisessa, kehittyä oppivana yksilönä ja kasvaa sekä kehittyä ihmisenä. Kehitys ja oppiminen nähdään jatkuvana prosessina, jossa aiemmin opitut taidot muodostavat pohjan uusille taidoille. Osallisuus, kannustaminen, onnistumisen tunne, tuki ja virikkeet edesauttavat oppimista ja lapsen viihtyvyyttä.

Tuen tavoitteet saavutetaan parhaiten, kun kaikki osapuolet osallistuvat yhteistyöhön. Lapsen tuen tarve, tuen toteuttaminen ja tuen arvioiminen tapahtuvat yhteistyössä lapsen vanhempien/huoltajien kanssa. Lapsen edun vuoksi tulee lapsen saada varhaiskasvatustoiminnassa tukea kehittymiseen ja oppimiseen, vaikka huoltajat eivät sitoutuisi yhteistyöhön.¹

Varhaiskasvatuksessa lapsen kehitystä ja oppimista tuetaan lapsen tarpeiden edellyttämällä tavalla. Lapsen kannalta on tärkeää, että tuki muodostaa johdonmukaisen jatkumon varhaiskasvatuksen aikana sekä lapsen aloittaessa esiopetuksen. Raaseporin varhaiskasvatuksessa tuki järjestetään kolmiportaisen tuen mallin mukaan.

5.1 Kolmiportainen tuki

Lapsen kasvamisen ja oppimisen tuki järjestetään varhaiskasvatuksessa kolmivaiheisen mallin mukaan yleisenä, tehostettuna tai erityisenä tukena. Oikea tukimuoto päätetään tuen tarpeen ja laajuuden pohjalta. Tukitarpeen havaitsemiseksi tulee lapsen kehitys- ja oppimismahdollisuuksia arvioida jatkuvasti päivittäisessä toiminnassa. Lapsen mahdollisuuksia kehitykseen ja oppimiseen seurataan yhdessä lapsen ja huoltajien kanssa ja kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Tarpeen vaatiessa tuki suunnitellaan ja toteutetaan monialaisena yhteistyönä. Huomiota kiinnitetään siihen että mahdolliset kasvun ja oppimisen esteet tunnistetaan aikaisessa vaiheessa.

Lapsen saaman tuen tulee olla joustavaa, pitkäjänteisesti suunniteltua ja sen tulee mukautua lapsen tarpeisiin. Lapsen kasvun ja oppimisen turvaamiseksi on tärkeää, että tukea annetaan oikeaan aikaan ja oikealla tasolla niin pitkään, kuin lapsi on tuen tarpeessa. Eri tukimuotojen toteuttamisessa liikutaan ainoastaan tasolta toiselle: yleisestä tuesta tehostettuun tukeen, tehostetusta tuesta erityiseen tukeen ja päinvastoin.

Lapsi voi tarvita vähän tukea lyhyen ajan jolloin yksittäisillä tukimuodoilla tai järjestelyillä voidaan vaikuttaa tilanteeseen aikaisessa vaiheessa. Jotta lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia voidaan tukea tulee lapsen tuen tarvetta ja tuen vaikuttavuutta havaita ja dokumentoida jatkuvasti. Ensimmäisenä toimenpiteenä tarkastellaan aina omia toimintatapoja ja oppimisympäristöä ja miten ne toimivat lapsen kannalta. Tarkastelun perusteella arvioidaan mikäli toimintatapojen ja oppimisympäristön muokkaaminen johtaisivat lapsen kannalta parempiin ratkaisuihin. Tuen arviointi ja suunnittelu pohjautuu aina tarpeelliseen moniammatilliseen asiantuntemukseen.

Lapsen tuen tarvetta, tukitoimia ja niiden toteuttamista koskevat tiedot sekä lapsen henkilökohtaisten ominaisuuksien arviointia koskevat tiedot ovat salassa pidettäviä. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma on salassa pidettävä. Varhaiskasvatuksen järjestäjällä ja tuottajalla on salassapitosäännösten estämättä oikeus saada maksutta lapsen varhaiskasvatuksen järjestämiseksi ja tuottamiseksi välttämättömät tiedot lapsen huoltajilta, opetustoimen viranomaisilta, sosiaali- ja

¹ Varhaiskasvatuslaki 3, 4, 40 ja 41 §

terveydenhuollon viranomaisilta, muilta varhaiskasvatus-, sosiaali- ja terveydenhuoltopalvelujen tuottajilta sekä sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiltä.²

Lapsen varhaiskasvatuksesta vastaavilla henkilöillä ja tuen tarpeen, tukitoimenpiteiden tai niiden toteuttamisen arviointiin osallistuvilla henkilöillä on salassapitovelvollisuuden estämättä oikeus saada toisiltaan ja luovuttaa toisilleen sekä varhaiskasvatuksen järjestäjälle ja tuottajalle sellaiset tiedot, jotka ovat varhaiskasvatuksen järjestämisen, tuottamisen ja tuen arvioinnin kannalta välttämättömiä.³

5.1.2. Eriyttäminen

Toiminnan eriyttäminen kuuluu jokaiseen tukimuotoon ja on aina ensimmäinen asia jonka henkilökunnan tulee tarkistaa kun lapsella epäillään tuen tarvetta. Eriyttämällä tarkoitetaan toiminnan järjestämistä yksittäisen lapsen ja ryhmän tarpeiden mukaan. Henkilökunnan tulee huomioida lapsen yksittäiset tavat oppia, motivaatio, kehitys, tunnetaidot ja kiinnostuksen kohteet. Eriyttämällä toimintaa lapselle luodaan sopivasti haasteita ja onnistumisen kokemuksia sekä mahdollisuus oppimiseen ja kehitykseen omat vahvuudet lähtökohtana. Kun toimintaa on eriytetty ja lapsi vielä noin kahden - neljän viikon jälkeen tarvitsee enemmän tukea, lapsen tuen tarpeista keskustellaan huoltajien kanssa ja lapselle annetaan tarpeen mukaan yleistä tukea.

Esimerkkejä toiminnan eriyttämisestä:

- Toiminta lapsen kiinnostuksen kohteiden, tarpeiden ja vahvuuksien mukaan
- Lapsen erilaiset tavat oppia huomioidaan esim. auditivinen, kinesteettinen, näkö, liikkuminen
- Aikuisen ja lapsen toimiva vuorovaikutus. Huomioitavaa: Miten ja koska aikuinen kuuntelee lapsen mielipidettä?
- Päivittäiset rutiinit tukevat lasta esim. tarpeeksi aikaa siirtymiin, rutiineihin ja toimintaan
- Lapsen osallisuus mahdollistetaan. Huomioitavaa: Miten lapselle luodaan mahdollisuus vaikuttaa omaa arkeaan? Voiko lapsi valita tapaa suoriutua rutiineista ja toiminnoista?
- Ystävyyssuhteita ja ryhmäytymistä tuetaan arjessa. Huomioitavaa: Miten luodaan mahdollisuuksia toimiville ystävyyssuhteille?
- pedagoginen ympäristö. Huomioitavaa: äänentaso, akustiikka, äänen käyttö, tilojen käyttö jonotuksen vähentämiseksi, tukiviittomien käyttö, kuvien käyttö oppimisympäristössä, saatavilla oleva monipuoliset materiaalit/ apuvälineet
- Toiminnan muoto vaihtelee: istuminen, liikkuminen, leikki
- Pienryhmäjako muuttuu tarpeen mukaan

² varhaiskasvatuslaki, 40-42 §

³ varhaiskasvatuslaki, 40-42 §

5.1.3. Yleinen tuki

Yleinen tuki perustuu lapsen oikeuteen kehityksen ja opetuksen ohjaukseen ja tukeen omista lähtökohdista lähtien. Toimivat päivän rakenteet ja rutiinit luovat toiminnan lähtökohdat. Varhaiskasvatuksen erityisopettajan konsultaatio, pienryhmätyöskentely ja toiminnan eriyttäminen ovat keskeisiä tuen muotoja yleisessä tuessa. Myönteinen ilmapiiri jossa sekä lapset että henkilökunta ottavat toisensa huomioon on oppimiselle tärkeää.

Lapselle jonka äidinkieli on muu kuin suomi tai ruotsi ja jonka kielitaito ei vastaa äidinkielen tasoa tarjotaan kielen kehityksen tukea yleisen tuen piirissä. Suomen tai ruotsin heikko kielitaito ei itsessään johda tehostettuun tukeen, tehostettu tuki annetaan lapselle tarvittaessa.

Lapselle suunniteltu tuki kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Lapsen edistystä ja tukimuotojen tarpeita seurataan säännöllisesti.

Yleinen tuki arvioidaan kahden kuukauden sisällä siitä kun tuki on kirjattu lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan. Arvioinnin yhteydessä päätetään mikäli tuki lopetetaan, yleinen tuki jatkuu tai mikäli lapsi tarvitsee lisää tukea ja siirtyy tehostettuun tukeen. Mikäli lapsi siirtyy tehostettuun tukeen aikaisempi tuki arvioidaan ja lapselle tehdään pedagoginen suunnitelma joka kirjataan lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan.

5.1.4. Tehostettu tuki

Lapselle annetaan tehostettua tukea kuin yleinen tuki on osoittautunut riittämättömäksi, tai kun lapsi tarvitsee säännöllistä tukea tai monta tukimuotoa samanaikaisesti. Tehostettu tuki on suunnitelmallista, säännöllistä ja pitkäjänteisempää kuin yleinen tuki. Tehostettu tuki suunnitellaan aina yksittäiselle lapselle ja sisältää erityisopetuksen käytänteitä. Tehostetun tuen tavoitteena on ennaltaehkäistä lapsen tuen tarpeen kasvua ja monimuotoistumista. Tuen laatu ja määrä tulee järjestää niin että tuki vastaa lapsen kehitystä ja tarpeita. Tehostettu tukea suunnitellaan, toteutetaan ja seurataan yhteistyössä lapsen, vanhempien ja kiertävän varhaiskasvatuksen erityisopettajan kanssa. Tarvittaessa myös yhteistyössä moniammatillisten yhteistyötahojen kanssa. Tehostettua tukea tulee arvioida säännöllisesti.

5.1.5. Erityinen tuki

Erityistä tukea annetaan kun kasvun, kehityksen tai oppimisen tavoitteiden saavuttaminen ei toteudu muilla tukitoimilla. Erityisen tuen tavoitteena on antaa lapselle kokonaisvaltaista ja suunnitelmallista tukea jotta lapsella on tasavertaiset mahdollisuudet kasvuun ja oppimiseen omien edellytysten mukaan yhdessä samanikäisten kanssa. Erityiseen tukeen kuuluvat ensisijaisesti vaikeavammaiset lapset, lapset joilla on vaikea sairaus tai viivästynyt kehitys, tai kun tuen tarve liittyy sosioemotionaaliseen kehitykseen. Erityisessä tuessa lapsella on moniammatillisten yhteistyötahojen laatimia lausuntoja tai suunnitelmia. Tuki arvioidaan säännöllisesti.

5.2. Menettelytavat ja vastuu työskentelyssä tuen tarpeessa olevan lapsen kanssa

Kun viitteitä lapsen tuen tarpeesta ilmenee toimintaa tulee tarkastellaan ja eriyttää. Tilannetta seurataan kahden – neljän viikon sisällä. Mikäli lapsella edelleen havaitaan tuen tarvetta keskustellaan huoltajien kanssa ja lapselle annetaan tarvittaessa yleistä tukea. Kolmiportaisen tuen tukimateriaali voidaan käyttää.

1. Yleinen tuki

- Jos tuelle on yhä tarvetta, otetaan yhteyttä huoltajiin ja keskustellaan lapsen tuen tarpeesta.
- Erityisopettajan kanssa keskustellaan tarvittaessa
- Yleisen tuen suunnitelma laaditaan yhteistyössä huoltajien kanssa ja merkitään lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan.
- Tukipäätöksen tekemisen jälkeen tuki arvioidaan kahden kuukauden kuluessa ja sen jälkeen tuki arvioidaan säännöllisesti ja lopetetaan, mikäli lapsen tuen tarve päättyy
- Lapsen tukimuoto merkitään lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan.

2. Tehostettu tuki

- Kun yleinen tuki ei ole riittävä, tehdään pedagoginen arvio
- Tehostetun tuen suunnitelma laaditaan yhteistyössä huoltajien kanssa ja tukisuunnitelma merkitään lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan
- Monialaisten yhteistyötahojen kanssa voidaan tehdä yhteistyötä
- Tuki arvioidaan säännöllisesti ja se lopetetaan, mikäli lapsen tuen tarve lakkaa
- Lapsen tukimuoto merkitään lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan.

3. Erityinen tuki

- Erityiseen tukeen kuuluvat ensisijaisesti lapset joilla on vaikea sairaus tai viivästynyt kehitys, tai kun tuen tarve liittyy sosioemotionaaliseen kehitykseen.
- Erityisessä tuessa lapsella on lausunto tai monialaisten yhteistyökumppaneiden suunnitelmia.
- Lapsen siirtyessä erityiseen tukeen otetaan yhteyttä monialaiseen yhteistyökumppaniin, joka on työskennellyt lapsen kanssa
- Tuki arvioidaan säännöllisesti.
- Lapsen tukimuoto merkitään lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan

Kaikilla tukitasoilla tehdään tarvittaessa yhteistyötä muiden monialaisten yhteistyökumppaneiden kanssa. Sosiaali- ja terveydenhuollon asiantuntijat osallistuvat tarpeen mukaan lapsen tuen

suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin. Varhaiskasvatuksen järjestäjän pyynnöstä heidän tulee osallistua arvioinnin tekemiseen, jos tuen tarpeen arviointi edellyttää sitä.⁴

Lapsen tukitarve tulee arvioida uudelleen, kun lapsi aloittaa esikoulun.

5.3. Tehtävät ja vastuu tuen tarpeessa olevan lapsen kanssa

5.3.1. Päiväkodinjohtaja

- Päävastuu pedagogisesta toiminnasta ja kolmiportaisen tuen toteuttamisesta toiminnassa
- Vastaa avustajien työtehtävien tiedottamisesta sekä avustajaresurssin seurannasta (tähän tarkoitettun lomakkeen avulla)

5.3.2. Kiertävä varhaiskasvatuksen erityisopettaja

- Konsultoi ja ohjaa varhaiskasvatuksen henkilökuntaa
- Ohjaa avustajia yhdessä varhaiskasvatuksen opettajien kanssa
- Toimii asiantuntijana erityispedagogisissa asioissa, toimii neuvonantajana ja avustaa apuväline- ja materiaaliasioissa
- Havainnoi yksittäistä lasta ja lapsiryhmää
- Osallistuu tarvittaessa lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen ja arviointiin
- Tapaa yksittäisiä lapsia ja työskentelee näiden kanssa tarpeen ja suunnitelman perusteella

5.3.3. Varhaiskasvatuksen kieli- ja kulttuuriopettaja

- Konsultoi ja ohjaa henkilökuntaa lasten/lapsiryhmien kielenoppimisasioissa
- Toimii asiantuntijana kieli- ja kulttuuriin liittyvissä asioissa, toimii neuvonantajana ja avustaa apuväline- ja materiaaliasioissa
- Havainnoi yksittäistä lasta ja lapsiryhmää
- Osallistuu tarvittaessa lapsen varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen ja arviointiin

5.3.4. Varhaiskasvatuksen opettaja

- Päävastuu lapsen varhaiskasvatussuunnitelman ja lapsen tuen laatimisessa ja arvioinnissa
- Päävastuu mahdollisen tehostetun tuen tarpeessa olevan lapsen pedagogisen arvioinnin laatimisesta
- Päävastuu lapsiryhmän pedagogisesta toiminnasta sekä suunnitellun tuen toteuttamisesta ja arvioinnista
- Työskentelee yhdessä huoltajien kanssa päivittäistä toimintaa koskevissa tukitoimissa
- Seuraa määrätietoisesti lapsen kehitystä ryhmässä, tavoitteena havaita tukea tarvitsevat lapset aikaisessa vaiheessa
- Vastaa yhteistyöstä terapeuttien ja lapsen verkoston kanssa
- Päävastuu erityisen tuen pedagogisesta arvioinnista

⁴ Varhaiskasvatuslaki 23 §

5.3.5. Varhaiskasvatuksen lastenhoitaja

- Seuraa ja toteuttaa määrätietoisesti lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa päivittäisessä toiminnassa
- Käyttää sovittuja toimintatapoja ja apuvälineitä lapsen tukitarpeiden toteuttamiseksi päivittäisessä toiminnassa
- Työskentelee yhdessä huoltajien kanssa päivittäistä toimintaa koskevissa tukitoimissa
- Seuraa määrätietoisesti lapsen kehitystä ryhmässä tavoitteena havaita tukea tarvitsevat lapset aikaisessa vaiheessa

5.3.6. Varhaiskasvatuksen avustaja

- Osallistuu lapsen/lasten varhaiskasvatussuunnitelman laatimiseen, toteuttamiseen ja arviointiin yhdessä muun henkilökunnan kanssa
- Käyttää sovittuja toimintatapoja ja apuvälineitä lapsen tukitarpeiden toteuttamiseksi päivittäisessä toiminnassa
- Työskentelee yhdessä huoltajien kanssa päivittäistä toimintaa koskevissa tukitoimissa
- Seuraa määrätietoisesti lapsen/lasten kehitystä ryhmässä

5.3.7. Päivähoidon suunnittelija (perhepäivähoito)

- Päävastuu pedagogisesta toiminnasta perhepäivähoidossa
- Vastaa yhteydenpidosta kiertävään erityisopettajaan, jos lapsella epäillään tuen tarvetta
- Vastaa suunniteltujen tukitoimien jatkuvasta toteuttamisesta ja arvioinnista
- Vastaa tukisuunnitelman merkitsemisestä ja arvioimisesta lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan
- Vastaa siitä, että mahdollinen uudelleensijoittaminen päiväkotiin aloitetaan lapsen tukitarpeen niin vaatiessa

5.3.8. Perhepäivähoitaja

- Päävastuu lapsiryhmän pedagogisesta toiminnasta sekä suunnitellun tuen toteuttamisesta ja arvioinnista
- Työskentelee säännöllisesti yhdessä huoltajien kanssa päivittäistä toimintaa koskevissa tukitoimissa
- Seuraa määrätietoisesti lapsen kehitystä ryhmässä tavoitteena havaita tukea tarvitsevat lapset aikaisessa vaiheessa
- Ottaa yhteyttä päivähoidon suunnittelijaan ja kiertävään erityisopettajaan, jos lapsella epäillään tuen tarvetta
- Tehostetun tuen tarpeessa olevat lapset sijoitetaan pääsääntöisesti päiväkodin varhaiskasvatuksen piiriin

5.4. Yhteistyö lapsen, huoltajien ja muiden asiantuntijoiden kanssa

Huoltajan kanssa tehtävän yhteistyön merkitys korostuu erityisesti, kun lapsella on tuen tarvetta. Tuen tarve saavutetaan parhaiten kun kaikki osapuolet osallistuvat yhteistyöhön. Huoltajaan ollaan yhteydessä heti, kun lapsella ilmenee kehityksen tai oppimisen haasteista tai henkilöstöllä herää huoli lapsen hyvinvoinnista. Huoltajalle annetaan tietoa lasta koskevien asioiden käsittelystä, tietojen saannista ja niiden luovuttamisesta sekä salassapidosta. Varhaiskasvatuksessa lapsi saa tarvitsemaansa kehityksen ja oppimisen tukea etunsa mukaisesti, vaikka huoltajat eivät sitoutuisikaan yhteistyöhön.

Monialaista yhteistyötä ohjaa lapsen edun ensisijaisuus. Yhteistyökumppaneita voivat olla esim. lasten neuvola, lasten suojelu ja kasvatus- ja perheneuvola Raaseporin perhekeskuksessa. Monialainen yhteistyö toteutetaan ensisijaisesti huoltajan suostumuksella mutta jos henkilöstölle herää huoli lapsesta, ovat he velvollisia tekemään yhteydenotto pyyntö/ lastensuojeluilmoitus perhekeskukseen. Perhekeskuksesta tuki kanavoidaan lapselle ja /tai perheelle.

Varhaiskasvatusta järjestetään myös erikoissairaanhoidon piirissä. Varhaiskasvatuspalvelujen ja sairaalan tai muun laitoksen keskinäisellä yhteistyöllä varmistetaan varhaiskasvatuksen jatkuvuus lapsen kunnon ja jaksamisen mukaisesti. Erityistä huomiota kiinnitetään lapsen turvallisten ihmissuhteiden säilymiseen.

Vaikeasti vammaiset ja sairaat lapset voivat tarvita pidennettyä oppivelvollisuutta. Päätös pidennetyn oppivelvollisuuden aloittamisesta tehdään pääsääntöisesti ennen oppivelvollisuuden alkamista. Varhaiskasvatuksen erityisopettajan tulee antaa lapsen huoltajille ajoissa tietoa pidennetyn oppivelvollisuuden toteuttamiseen liittyvistä seikoista. Pidennettyyn oppivelvollisuuteen liittyvistä päätöksistä ja toteuttamisen vaihtoehdoista määrätään esiopetuksen opetussuunnitelmassa.

5.5. Tuen järjestäminen varhaiskasvatuksessa

Kolmiportaisen tuen käsikirja ja tukimateriaalia voidaan käyttää kolmiportaisen tuen työssä. Apuväline- ja materiaalihankinnoissa konsultoidaan varhaiskasvatuksen erityisopettajaa, tulkkipalvelujen koordinoimisesta vastaa varhaiskasvatuksen kieli- ja kulttuuriopettaja. Mikäli joku henkilökunnasta, erityisopettaja/ kieli- ja kulttuuriopettaja tai päiväkodinjohtaja tuntee huolta päivittäisestä toiminnasta voivat he tehdä aloitteen puuttumisen ja pedagogisen ohjauksen mallin käyttöönotosta. Ohjaus tehdään yhteistyössä päiväkodinjohtajan, erityisopettajan/kieli- ja kulttuuriopettajan ja henkilöstöryhmän kanssa. Mallin seurannasta vastaa päiväkodinjohtaja.

5.5.1. Tuetun varhaiskasvatuksen työryhmä

Erityispäivähoidon työryhmä koostuu varhaiskasvatuspäälliköstä, kahdesta päiväkodinjohtajasta ja viidestä varhaiskasvatuksen erityisopettajasta. Ryhmä kokontuu säännöllisesti joka toinen kuukausi. Koollekutsujana toimii varhaiskasvatuspäällikkö.

Työryhmän tehtäviin kuuluu

- Käsitellä ja koordinoita avustaja resurssia kaupungin varhaiskasvatuksessa
- Ehdottaa vaihtoehtoisia tukitoimia lapsiryhmille
- Taata yhdenvertainen avustaja resurssin myöntäminen
- Kehittää kolmiportaista tukea varhaiskasvatuksessa

Tukitoimiin liittyvät asiat tuodaan työryhmään erityisopettajien välityksellä yhteistyössä päiväkodinjohtajien kanssa. Erityisopettajat informoivat päiväkodinjohtajaa työryhmän päätöksistä.

5.5.2. Pedagoginen puuttuminen ja ohjaus

Pedagogisen puuttumisen – ja ohjauksen mallia käytetään tilanteissa joissa jollakin osapuolella: henkilökunnalla, erityisopettajalla/ kieli- ja kulttuuriopettajalla tai päiväkodinjohtajalla on huoli lapsiryhmän toiminnasta. Ryhmän tuen tarve kartoitetaan ja dokumentoidaan, suunnitelma toiminnan kehittämiseksi ja arvioinnille laaditaan. Puuttumisen ja ohjauksen tavoitteena on auttaa työyhteisöä kehittämään pedagogista toimintaa vastaamaan varhaiskasvatussuunnitelman tavoitteita tukea ja lasten kasvua, kehitystä ja oppimista. Suunnitelma tehdään kirjallisena ja arviointi on säännöllistä. Päiväkodinjohtaja vastaa prosessista ja ohjauksen seurannasta, varhaiskasvatuksen opettajat vastaavat suunnitelman toteutumisesta.

6 TOIMINNAN ARVIOINTI JA KEHITTÄMINEN

Arvioinnin tulee kannustaa parantamaan toiminnan laatua. Arvioinnin ensisijainen tavoite on kannustaa kehittämään, kehittymään, sekä yrittämään parastaan.

, sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin. Toimintaa tulee arvioida oma-aloitteisesti, systemaattisesti ja säännöllisesti. Arvioinnin tarkoitus on tuottaa arviointitietoa kunnan varhaiskasvatuspalveluista. Arviointitiedon pohjalta kehitetään ja muutetaan toimintaa, palvelujärjestelmää ja palveluverkostoa.

Varhaiskasvatuksen arviointi eroaa tietyissä tapauksissa muiden opetussektoreiden arvioinnista. Arvioinnissa tulee huomioida pienten lasten kanssa tehtävän työn pedagogiset erityispiirteet: lait ja varhaiskasvatusta ohjaavat asiakirjat eivät aseta tavoitteita lapsen oppimiselle tai osaamiselle, vaan tavoite on ohjata varhaiskasvatusta lapsen oppimista, kehitystä ja hyvinvointia tukevaksi. Arviointi koskee henkilökunnan toimintaa. Arvioinnissa painotetaan täten reflektointia työtöistä, sekä oman toiminnan kriittistä tarkastelua. Varhaiskasvatuksen voi näin pitää pedagogiikan kokonaisvaltaisen kehittämisen ja ohjaamisen välineenä.⁵

Itsearviointi on osa laatujohtamista, jota varhaiskasvatuksen järjestäjien ja yksityisten tuottajien tulee tehdä, ja siten osa johtamisjärjestelmää ja johtamisen väline. Itsearviointi on väline, jonka avulla saadaan tietoa toiminnasta, toimintakulttuurista ja vallitsevista arvoista pääasiassa varhaiskasvatusorganisaation sisäiseen käyttöön.

6.1 Arviointi paikallistasolla

Paikallistasolla arvioidaan varhaiskasvatuksen järjestelyjä, paikallisia suunnitelmia, sekä niiden toteuttamista.

Paikallistasolla toteutetaan arviointi siten, että järjestäjät ja yksityiset palveluntuottajat keräävät ja hankkivat tietoa palveluistaan, käsittelevät arviointitiedon ja tekevät siitä johtopäätöksiä, joiden pohjalta kehittävät ja muuttavat toimintaa. Tavoitteena on toiminnan, palvelujärjestelmän ja palvelukokonaisuuden kehittäminen toiminnan jatkuvaksi parantamiseksi.

Kesäkuussa koostetaan toimintavuoden arviointi: päiväkodin johtajat kokoavat yhteisten suuntaviivojen pohjalta ryhmien varhaiskasvatussuunnitelma-arvioinnit, vanhempien arvioinnin, henkilöstön arvioinnin, sekä lapsen varhaiskasvatuksen alun arvioinnin.

Huoltajille ja henkilökunnalle tarjotaan maaliskuun aikana sähköistä mahdollisuutta varhaiskasvatuksen arviointiin.

⁵ Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteet ja suositukset, s.27, KARVI

6.2. Pedagogisen toiminnan tason arviointi

Pedagogisen toiminnan tasolla tarkoitetaan tässä sitä varhaiskasvatusta, jota toteutetaan lapsiryhmissä eri toimintamuodoissa. Tällä tasolla on arvioinnin huomion keskipisteessä henkilökunnan toiminta ja lasten kohtaaman pedagogisen toiminnan laatu.

Varhaiskasvatuksen pedagogiikalla tarkoitetaan suunnitelmallista ja tavoitteellista kokonaisuutta, joka koostuu kasvatuksesta, opetuksesta ja hoidosta ja joka ilmenee lasten ja henkilökunnan välisessä vuorovaikutuksessa, yksikön toimintakulttuurissa, oppimisympäristöissä ja henkilökunnan ammatillisissa työtavoissa.

Pedagogisen toiminnan tasolla toteutetaan arviointi pääasiassa itsearviointina. Itsearvioinnin yksi tarkoitus on auttaa henkilökuntaa tarkastelemaan oman pedagogista toimintaansa varhaiskasvatusta ohjaavien tavoitteiden valossa.

Tavoitteellinen itsearviointi vaatii refleктоivaa työtapaa, eli kykyä tiedostaa omat toimintatapansa ja niiden kehittämistä. Tämä tarkoittaa, että henkilökunnan on kyettävä pedagogisesti perustelevaan kaikki toimintaansa ja tarpeen niin vaatiessa muuttamaan toimintatapojaan.

Toimintakulttuurin kehittäminen edellyttää pedagogista johtajuutta. Pedagoginen johtajuus tarkoittaa varhaiskasvatuksen johtamista, arvioimista ja kehittämistä tavoitteellisesti ja systemaattisesti. Pedagogisen toiminnan tasolla vastaa päiväkodinjohtaja siitä, että toimintaa ohjaavien asiakirjojen arvot ja tavoitteet toteutuvat pedagogisin menetelmin. Tämä vaatii pedagogiikan johtamista ja hyvien työskentelyolosuhteiden luomista ja ylläpitämistä, henkilökunnan ammattitaidon ja koulutuksen hyödyntämistä ja toiminnan kokonaislaatuista järjestämistä.⁶

Henkilökunnan työhyvinvointia arvioidaan vuosittain Raaseporin kaupungin kyselyllä. Tuloksia käytetään toiminnan parantamiseen ja kehittämiseen.

Ryhmäkohtaiset varhaiskasvatussuunnitelmat, jotka Raaseporin varhaiskasvatuksessa laaditaan, ohjaavat ryhmän tavoitteiden toteuttamista. Suunnitelmaa arvioidaan säännöllisesti pedagogisen arvioinnin ja itsearvioinnin varmistamiseksi ja tätä kautta toiminnan tavoitteiden saavuttamiseksi. Ryhmän varhaiskasvatussuunnitelman arviointi on jatkuva prosessi tavoitteena taata toiminnan laatu. Tiimikokouksissa joka toinen viikko tapahtuvan jatkuvan arvioinnin lisäksi arvioidaan suunnitelmaa loka-/marraskuussa, maaliskuussa/kuussa ja kesäkuussa jolloin arvioidaan toimintavuotta kokonaisuudessaan. Toimintavuoden arviointia käytetään seuraavan vuoden toiminnan suunnittelun pohjana.

⁶ Varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin perusteet ja suositukset, s.24-25, KARVI

Ryhmäkohtaiset suunnitelmat hyväksyy ja niiden toteutumista seuraa päiväkodinjohtaja – suunnitelmat ovat asiakirjoja, jotka toimivat pedagogisen johtamisen perustana ja välineenä. Indikaattorit, jotka kuvaillaan ja joita arvioidaan ryhmäkohtaisissa varhaiskasvatussuunnitelmissa, ovat:

- kunnioittava vuorovaikutus lapsi-lapsi, lapsi-aikuisen, aikuisen-aikuisen
- miten varhaiskasvatussuunnitelman arvot ja lapsinäkemys toteutuvat käytännössä
- päivän organisointi (mm. pienryhmiin jako) ja turvallisuus
- kuinka oppimisympäristö tukee lapsen kehitystä, osallisuutta, oppimista ja leikkiä
- monipuolinen suunnitelman oppimisalueiden mukainen toiminta
- miten tietoa lapsen kiinnostuksen kohteista hyödynnetään toiminnassa
- lapsen osallisuus
- lapsi ryhmänsä jäsenenä, kiusaamista ehkäisevä toiminta
- kasvatusyhteistyö vanhempien kanssa
- moniammatillinen yhteistyö
- yhteistyö yksikön eri ryhmien välillä
- pedagoginen dokumentointi – miten toimintaa dokumentoidaan siten, että se toimii jatkuvan arvioinnin välineenä

Varhaiskasvatuksen laatua parannetaan ja kehitetään tunnistettujen kehittämistarpeiden perusteella. Jatkuva ryhmän varhaiskasvatussuunnitelman arviointi takaa mahdollisuuden jatkuvaan itsearviointiin, reflektioon ja toiminnan tavoitteelliseen kehittämiseen.

Monipuolisen arvioinnin avulla varmistetaan, että lapsen omat kokemukset tilanteissa huomioidaan tarpeeksi, riippumatta siitä, mitä kriteereitä toiminnan arvioinnissa käytetään. Lapsi voi arvioida toimintaa esim. ”Mun vartti”-haastattelun kautta, kuvien avulla, portfolioarviointina, projektiarviointina, ryhmän lasten viikkokouksissa. Raaseporissa lapset arvioivat toimintaa ”Mun vartin” avulla, mikä pitää sisällään joka kuukautisen lapsen henkilökohtaisen haastattelun, jossa lapsi saa kertoa mielipiteensä, ajatuksensa ja kiinnostuksensa. Haastattelussa käytetään erityistä lomaketta. Tarvittaessa käytetään haastattelun tukena kuvia (valmiita, valokuvia toiminnasta, lasten ottamia valokuvia) ja muuta materiaalia. Lisäksi lapset päivittäin osallistuvat omien portfolioidensa rakentamiseen.

6.3 Arviointitulosten julkistaminen

Arvioinnin keskeiset tulokset julkaistaan toukokuun aikana varhaiskasvatuksen kotisivulla, päiväkotien Pedanet-sivuilla, sekä vied